

Ірина Шишкіна*

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕДАЧІ ГУМОРУ (НА ОСНОВІ РОМАНУ А. БРЕДЛІ «СОЛОДЕНЬКЕ НА ДЕНЦІ ПИРОГА»)

У статті проаналізовано перекладацькі трансформації з англійської мови українською при передачі гумору. Обраний матеріал дослідження – роман Алана Бредлі «Солоденьке на денці пирога» та його переклад українською мовою, здійснений Марією Лапенко. Аналіз був здійснений на основі типології перекладацьких трансформацій К. Норда.

Переклад гумору у романі «Солоденьке на денці пирога» був здійснений за допомогою низки перекладацьких трансформацій, зокрема *граматичних, лексико-граматичних та лексичних*.

Досить часто комічний ефект при перекладі українською посилюється. Такі випадки спостерігаються, наприклад, при членуванні речень, коли перекладачка розділяє одне складне речення на два або декілька простих, роблячи більш помітним та увиразнюючи контекст гумору. Окрім цього, лексичні додавання автентичних українських фразеологічних зворотів та порівнянь надають образності й експресивності перекладу. Як наслідок, мова перекладу стає яскравішою, емоційнішою і виразнішою, тим самим перекладачка не лише передає гумор, але й посилює комічний ефект.

Зниження комічного ефекту при перекладі українською трапляється рідко, зокрема, при застосуванні перекладачкою таких трансформацій, як граматична заміна членів речення та цілісне перетворення. У даних випадках було запропоновано власний варіант перекладу та аргументовано його адекватність.

У ході дослідження, що має стилістичну перекладацьку спрямованість, знайшла підтвердження гіпотеза відносно того, що перекладацька задача адекватного відтворення змісту передбачає ретельний аналіз комунікативно-прагматичної організації оригінального тексту з подальшим формуванням системи прийомів і засобів відтворення необхідного прагматичного ефекту в тексті перекладу. У більшості випадків перекладачці М. Лапенко вдалося зберегти та передати комічний ефект, який був закладений автором в оригіналі.

Ключові слова: гумор, комічний ефект, переклад, перекладацькі трансформації, роман.

Shyshkina Iryna. Translation transformations when transferring humor (based on A. Bradley's novel "The Sweetness at the Bottom of the Pie").

The article analyzes translation transformations from English into Ukrainian when conveying humor. The selected research material is Alan Bradley's novel "The Sweetness at the Bottom of the Pie" and its translation into Ukrainian by Maria Lapenko. The analysis was carried out on the basis of C. Nord's typology of translation transformations.

The translation of humor in the novel "The Sweetness at the Bottom of the Pie" was carried out with the help of a number of translation transformations, in particular *grammatical, lexical-grammatical and lexical*.

Quite often, the comic effect is enhanced when translated into Ukrainian. Such cases are observed, for example, in the segmentation of sentences, when the translator divides one complex sentence into two or more simple ones, making the context of humor more visible and emphasized. Besides, lexical additions of authentic Ukrainian phraseological means give imagery and expressiveness to the translation. As a result, the language of translation becomes brighter, more emotional and expressive, thus the translator not only conveys humor, but also enhances the comic effect.

A decrease in the comic effect when translating into Ukrainian rarely happens, in particular, when the translator uses such transformations as grammatical replacement of sentence members and integral transformation. In these cases, an own version of the translation was given and its adequacy reasoned.

In the course of the research, which has a stylistic translation purpose, the hypothesis was confirmed that the translation task of adequate reproduction of the content involves a thorough analysis of the

* Ірина Шишкіна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна); e-mail: Shyshkinairisha@gmail.com.

communicative-pragmatic organization of the original text with the subsequent formation of a system of techniques and means of reproduction of the necessary pragmatic effect in the translated text. In most cases, the translator M. Lapenko managed to preserve and convey the comic effect that was laid by the author in the original.

Keywords: comic effect, humor, novel, translation, translation transformations.

Жодна з типологій і класифікацій перекладацьких трансформацій не є єдино вірною і виключно точною. Один і той же результат перекладу часто можна віднести одночасно до декількох видів трансформацій. Крім того, у своїй діяльності перекладач рідко застосовує трансформації в ізоляції – радше, використовує прийоми в комплексі, домагаючись максимальної адекватності перекладу.

Важливо наголосити на тому факті, що в романі А. Бредлі «Солоденьке на денці пирога» комплексні трансформації в ізоляції зустрічаються рідко. Справа в тому, що комічний ефект може виражатися на всіх рівнях мови. Відповідно, при перекладі так само використовуються усі мовні рівні, що призводить до необхідності одночасного залучення декількох прийомів перекладу.

Крім того, гумор може передаватися як однієї фонемою, так і цілим текстом. Текст, у якому кожне слово, речення поступово посилює комічний ефект, неможливо перекласти за допомогою однієї трансформації. Тільки безліч перекладацьких рішень в нероздільній сукупності дають уявлення про успішну або невдалу передачу комічного ефекту.

Володіючи необхідними стратегіями з перекладу гумору з англійської українською мовою, можна приступити до розгляду локальних перекладацьких рішень. Переклад роману А. Бредлі «Солоденьке на денці пирога», що розглядається у цій статті, був виконаний М. Лапенко [Бредлі 2016, 298 с.].

Аналіз було здійснено на основі типології, побудованою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна); e-mail: К. Нордом [Nord 1997, 160 с.], котра спирається на роботи К. Райс [Райс 1978, №1, с. 202–228.]. У ній розглядаються наступні трансформації:

1. Граматичні:

- 1) членування та об'єднання речень;
- 2) граматичні заміни (число, частина мови, член речення).

2. Лексико-граматичні:

- 1) генералізація;
- 2) модуляція (розвиток змісту):
 - А) цілісне перетворення;
 - Б) антонімічний переклад.

3. Лексичні:

- 1) додавання;
- 2) опущення;
- 3) функціональна заміна;
- 4) експлікація (опис);
- 5) калькування.

1. Граматичні трансформації.

1) Членування та об'єднання речень.

Розслідуючи вбивство незнайомця, у якому звинувачують батька Флавії, дівчинка розшукує людей, які володіють хоч якоюсь інформацією стосовно причетних до цієї події аби довести невинність глави де Люс. Але часто такі пошуки обертаються невдачею. Так сталося і з кондитерською, де Флавія воліла зустрітися з її власницею, міс Кул. Приміщення було зачинене і дівчинка,

припускаючи, що жінка все ж таки вдома, але відпочиває та не чує стуку в двері, намагається заглянути до вікна й обережно збирається на підвіконня:

*From the top of the doghouse it was only one more step up until I was able to get my toes on the windowsill, **where** I balanced precariously on the chipped paint, my arms and legs spread out like Leonardo da Vinci's Vitruvian Man [Bradley 2009, с.57].*

Лише один раз ступнути з покрівлі буди – і я опинюся на підвіконні. Я розкинула руки й ноги, обережно балансуючи на обдертій фарбі, чим схожа була самій собі на вітрувіанську людину Леонардо да Вінчі [Бредлі 2016, с.63].

У вихідному варіанті автор зображає пригоди Флавії за допомогою одного складнопідрядного речення з підрядним місця. Натомість у перекладі було опущено сполучник «де» та розділено одне речення на просте та складне. Дана граматична трансформація була застосована досить доречно, оскільки таким чином перекладач відділяє опис дій дівчинки від паралелі схожості з вітрувіанською людиною да Вінчі, що і створює безпосередньо комічний ефект. Таким чином, порівняння набуває навіть більшої виразності, аніж в оригінальному варіанті твору. Членування сприяло передачі гумору у перекладі та навіть посилює комічний ефект.

У наступній ситуації надано приклад протилежного членуванню прийому – **об'єднанню** речень. Хатня робітниця де Люс місіс Мюллет, знаходячись під враженням від бесіди Флавії з інспектором Г'ювіттом та офіційної лексики, якою оперує дівчинка-підліток, почувала себе неабияк збентежено та ніяково у їхній присутності. Флавія, спостерігаючи за місіс Мюллет, не втратила можливості знову дати характеристику дій жінки:

*If she had been wearing an apron, she'd have thrown it over her head and fled, but **she didn't**. Instead, she **reeled in** through the open door [Bradley 2009, с.25].*

*Якби на ній був фартух, вона б зарилася в нього з головою й втекла, але натомість вона **похилиталася, як сновида**, у відчинені двері [Бредлі 2016, с.29].*

Опис реакції місіс Мюллет було здійснено автором за допомогою двох речень: складнопідрядного умови та простого речення. У ході перекладу було об'єднано дані синтаксичні одиниці сполучником «але» в одну предикативну структуру – протиставне складносурядне речення. У даному випадку прийом об'єднання є абсолютно доцільним, оскільки протиставлення концептів фантазійного, ірреального, фікціонального (вигаданого) та, з іншого боку, дійсного вміщено в одне речення. Гумористичний ефект відтворюється завдяки такому миттєвому зіткненню вимислу та реальності. Також, перекладач використовує прийом граматичного **опущення** або **компресії**, відкидаючи заперечення “she didn't”, що є зайвим з точки зору лаконічності побудови речення. Окрім цього М. Лапенко у своєму перекладі замінює дієслово «teel», яке за словником М. Вебстера (Merriam-Webster Dict.) має нейтральне значення «котитися» на емоційно-забарвлене «похилиталася», додаючи порівняння «як сновида», що відсутнє в оригіналі, чим безумовно посилює гумористичний ефект. Застосування граматичної трансформації об'єднання є цілком вдалим у контексті вищенаведеної ситуації.

2) Граматичні заміни.

Розглядаючи вищезгадану ситуацію присутності місіс Мюллет при розмові Флавії та інспектора Г'ювітта й, внаслідок цього, виникнення щирого подиву жінки, знаходимо приклад такої перекладацької трансформації, як граматичної заміни членів речення:

*Mrs. Mullet's **mouth fell open** and her eyes **goggled** [Bradley 2009, с.27].*

Місіс Мюллет роззявила рота й витріщила очі [Бредлі 2016, с.31].

У вихідному тексті дію виконують рот й очі місіс Мюллет, ніби неконтрольовано та несвідомо, що додає пасивності та створює ефект гумору. Натомість у перекладі дії виконуються жінкою, тому, відповідно означення у перекладі стало підметом, а “mouth” та “eyes”, що були підметом, зайняли місце додатку в українському варіанті. Рішення застосувати граматичну заміну членів речення є цілком виправданим з точки зору граматики української мови, оскільки пасивний стан притаманний загалом офіційним документам та паперам, але досить рідко вживається для відображення гумору в художніх творах.

Не цілком логічною є граматична заміна членів речення при перекладі гумору, що представлено в наступному витязі, де описується зовнішність бібліотекарки місіс Маунтджой:

Her face was as wrinkled as one of those forgotten apples you sometimes find in the pocket of last year's winter jacket [Bradley 2009, с.62].

Незнайома пані мала зморщене обличчя, як торішнє яблуко, котре ти несподівано знайшла в кишені свого старенького зимового пальта [Бредлі 2016, с.67].

Згадка (в перекладі) про людину, чиє обличчя описується пізніше та зіставляється з торішнім яблуком, не є доречною, оскільки про неї йшла мова у попередньому реченні. Таким чином, увага читача не є цілковито концентрованою на самому об'єкті опису (обличчі) та предметі, з яким його асоціюють (з яблуком), що, певним чином, знижує комічний ефект.

2. Лексико-граматичні трансформації.

1) Генералізація.

Яскравий приклад даної перекладацької трансформації спостерігаємо під час опису ситуації допиту, який інспектор Г'ювітт проводив у маєтку де Люс. У ході допиту інспектор розмірковував над достовірністю свідчень, які надавав батько Флавії – головний підозрюваний у скоєному злочині:

*Inspector Hewitt tapped the tip of his nose with his **Biro**, as if framing his next question for a parliamentary committee* [Bradley 2009, с.34].

*Інспектор Г'ювітт підніс **ручку** до кінчика носа, наче збирався подавати питання на розгляд у парламент* [Бредлі 2016, с.38].

Комічний ефект створюється завдяки зіткненню реальної та уявної ситуації: інспектор з досить серйозним виглядом вибудовує та зіставляє хід думок та подій, тоді як дівчинці здається, що чоловік є членом засідання парламенту. Предмет, який фігурує при створенні гумору – ручка британської торгової марки “Biro”, названа на честь Лазло Джозефа Байро, угорського винахідника кулькових ручок. Цей елемент гумору є культурно обумовленим, що являє собою деяку складність для перекладу. Таким чином, використання перекладачем прийому генералізації при перекладі гумору у цій ситуації зумовило появу слова з більш широким референціальним значенням (ручка) у порівнянні з тим, яке було в оригінальному варіанті (Biro). При цьому комічність ситуації була цілком передана. Прийом допоміг уникнути незнайомих українському читачеві американських реалій, що перешкоджають розумінню гумору.

2) Модуляція (розвиток змісту).

А) Цілісне перетворення.

Прийом цілісного перетворення є чи не найуживанішим серед перекладацьких трансформацій, застосованих перекладачем задля передачі гумору з англійської мови українською. Це зумовлено експресивністю та

великою кількістю компаративних фразеологічних структур притаманних українській мові.

Так, комічну ситуацію спілкування сільського парубка Неда та Флавії було перекладено також за допомогою цілісного перетворення. Напередодні розмови дівчинка, кепкуючи з Неда, який був закоханим в Офелію, розповіла, що її старша сестра позеленіла та захворіла на хлороз. Хлопець вкотре запитує про справи Офелії та її стан здоров'я:

"Still green then, is she?"

"More of a yellow than before," I said. "A shade more sulphuric than cupric."

I had learned that a lie wrapped in detail, like a horse pill in an apple, went down with greater ease [Bradley 2009, с.57].

– Вона ще й досі зелена, еге ж?

– Тепер радше жовта, – сказала я. – Відтінок ближчий до сірчастого, ніж до мідного. Я згадала, що брехня, прихована за подробицями, як гірка пігулка за цукром, ковтається набагато легше [Бредлі 2016, с.61].

Порівняльний зворот "like a horse pill in an apple" було представлено у перекладі українською за допомогою відповідника «як гірка пігулка за цукром», який відображає сенс та є близьким за семантикою до оригінальної фрази. Натомість переклад порівняльного звороту є більш показовим та створює певну образність для менталітету українського читача, оскільки мимоволі порівнюється з народним прислів'ям «краще гірка правда, аніж солодка брехня». Тому, застосування цілісного перетворення як перекладацької трансформації у вищенаведеному контексті є цілком доцільним.

Ще одним яскравим прикладом цілісного перетворення стала згадана вище ситуація допиту, влаштованого інспектором Г'юїттом у будинку Флавії. Голова сімейства де Люс не витримав цього неприємного процесу і, як наслідок, втратив свідомість. Інспектор одразу ж кинувся надавати першу допомогу:

I must say that Inspector Hewitt was very good about it. In a flash he was at Father's side, clapping an ear to his chest, loosening his tie, checking with a long finger for airway obstruction. I could see that he had not slept through his St. John Ambulance classes [Bradley 2009, с.39].

Маю сказати, що інспектор Г'юїтт відреагував зразково. Він миттю метнувся до тата, притулив вухо до грудей і послабив краватку, щоб дати доступ повітрю. Я зрозуміла, що він не ловив гав на заняттях із надання першої невідкладної допомоги [Бредлі 2016, с.43].

Комічність ситуації створюється реакцією Флавії на події, що відбувалися з батьком на її очах. Дівчинка замість того, щоб розгубитися, пильно спостерігала за діями інспектора та намагалась дати оцінку оперативності й точності його дій. Фактично фраза "he had not slept" та фразеологічний зворот «він не ловив гав», яким вона була перекладена, мають однакове семантичне навантаження – «був уважним під час занять». Але якщо говорити про фразеологізм, то завдяки йому переклад набуває образності й експресивності. Як наслідок, мова перекладу стає яскравішою, емоційнішою і виразнішою, тим самим перекладач не лише передає гумор, але й посилює комічний ефект.

Але інколи зустрічаємо такі місця у тесті перекладу, коли застосування прийому цілісного перетворення не є вдалим та веде до зниження або зникнення заданого в оригіналі комічного ефекту:

Roger, Miss Pickery's ginger tomcat, rolled on the front doorstep, exposing his belly for a scratching. I obliged [Bradley 2009, с.68].

Роджер, рудий котюга міс Пікері, викотився на танок і підставив мені черевце. Я почула його [Бредлі 2016, с.72].

У ході перекладу процес (“I obliged”) був замінений його наслідком («Я почула його»), що значно знизило ефект комічного. Тому в даному випадку доцільніше було б послугуватися послівним перекладом, який на нашу думку, передав би усю повноту й образність гумору та мав би наступний вигляд:

Роджер, рудий котюга міс Пікері, викотився на танок, підставивши мені черевце для почісування. Я підкорилася.

Б) Антонімічний переклад.

У тих випадках, коли дослівний переклад неможливий або небажаний, перекладач застосовує антонімічний переклад, котрий є ще одним різновидом розвитку змісту, що полягає у трансформації стверджувальної конструкції у заперечну й навпаки.

Вищезгадана ситуація бесіди Неда та Флавії про її старшу сестру Офелію демонструє логічне застосування цієї трансформації при перекладі слів головної героїні роману:

"She's gone all green," I said. "I think it's chlorosis. Dr. Darby thinks so too."

In his 1811 Dictionary of the Vulgar Tongue, Francis Grose called chlorosis "Love's Fever," and "The Virgin's Disease." I knew that Ned did not have the same ready access to Captain Grose's book as I did [Bradley 2009, с.38].

– Вона позеленіла з голови до ніг, – повідала я. – Мені здається, це хлороз. Пан Дарбі такої ж думки.

*«Любовна лихоманка» і «хвороба незайманих» – такі імена дав хлорозу Френсіс Гроуз, автор «Словника просторічної мови» випуску 1811 року. Я знала, що **доступитися** до книжки капітана Гроуза **Неду** було складніше, ніж мені* [Бредлі 2016, с.44].

У наведеному фрагменті заперечну конструкцію “did not have the same ready access to” було замінено на стверджувальну «доступитися... Неду було складніше...». Використання антонімічного перекладу в цьому контексті є цілком виправданим, оскільки буквальний, послівний переклад «Нед не мав такого вільного доступу як я» був би громіздким за формою вираження та звучав неприродно.

3. Лексичні трансформації.

1) Додавання.

Наступним фрагментом, котрий демонструє застосування прийому додавання у перекладі з англійської українською, є розмірковування Флавії про вік місіс Маунтджой, бібліотекарки в Бішоп-Лейсі:

*She had been Librarian-in-Chief of the Bishop's Lacey Free Library **when Noah was a sailor*** [Bradley 2009, с.65].

*Вона була головною бібліотекаркою Вільної бібліотеки Бішоп-Лейсі за сивої давнини, коли **Ной** був моряком* [Бредлі 2016, с.69].

Гумористичний ефект у даній ситуації створюється на основі стилістичного засобу гіперболи. Лексичне додавання тут являє собою розширення тексту оригіналу, пов'язане з необхідністю повноти передачі його змісту. Відбувається приєднання словосполучення, необхідного, на думку перекладачки, для більш глибокого розуміння аудиторією оригінального тексту. Додавання використано в цьому контексті для компенсації потенційно незрозумілого сенсу ідіоми “when Noah was a sailor” іншими словами, адаптації. Таким чином гумор при перекладі було збережено.

2) Опущення.

Опущення являє собою операцію зворотну додаванню, якщо мають місце об'єктивні розбіжності між мовами оригіналу та перекладу. Ця перекладацька трансформація представлена в наступному прикладі, коли поведінка старших сестер Флавії піддається гострій критиці дівчинки:

*Mrs. Mullet had leaked the grim news, and there had been ample time for them to **arrange themselves in poses of pretended indifference*** [Bradley 2009, с.33].

*Місіс Мюллет вибовкала їм усі страшні новини, і вони мали достатньо часу, щоб **надіти личину** вдовоної байдужості* [Бредлі 2016, с.37].

У даному випадку, контекстуальне опущення зворотного займенника "themselves" охоплює надлишковий компонент традиційного слововжитку української мови, що у разі його використання, спотворювало б звучання перекладу. Більш того, перекладачка скористалася прийомом цілісного перетворення, замінивши вираз "arranged themselves in poses" фразеологізмом «надіти личину», що додало більшої експресивності й образності опису поведінки сестер де Люс. Внаслідок цього вдалося не лише зберегти елемент гумору, але й посилити його функціональність у реченні.

Проте, на прикладі дослідженого матеріалу стало зрозумілим і те, що при використанні прийому опущення можуть бути втрачені й значущі лексичні одиниці. Показовою у цьому випадку є реакція місіс Мюллет на похвалу інспектором Г'ювіттом її спостережливості:

*"You have a very keen eye, Mrs. Mullet," Inspector Hewitt said, and she puffed up **like a pouter pigeon in a glow of iridescent pink*** [Bradley 2009, с.27].

*– У вас гостре око, місіс Мюллет, – перервав її інспектор Г'ювітт, і вона напіндючилася з гордоців, **мов властий голуб*** [Бредлі 2016, с.32].

Прийом опущення було застосовано по відношенню до метафоричного виразу "in a glow of iridescent pink", що слугувало б довершенням створення іронічного образу місіс Мюллет в уяві читача. Але, з точки зору адекватності, інтерпретаційного елемента й максимального наближення до оригіналу тексту, було б коректніше перекласти це речення наступним чином:

*– У вас гостре око, місіс Мюллет, – перервав її інспектор Г'ювітт, і вона напіндючилася з гордоців, **мов властий голуб у світинні веселково-рожевого кольору**.*

Отже, беручи до уваги всі компоненти вихідного тексту, співставлення «реального-уявного» на основі розгорнутого метафоричного порівняння дає підґрунтя відтворенню в перекладі гумору, заданого автором в оригіналі.

3) Функціональна заміна.

У перекладі роману А. Бредлі «Солоденьке на денці пирога» прийом функціональної заміни застосовується переважно для перекладу вигуків та звуконаслідувань, які виникли на основі фонетичного уподібнення немовних звукокомплексів. Свідченням цього є наступний уривок із тексту:

*"I've spoken to Dogger," he said, and I noticed that he kept his eyes on me to gauge my reaction. "Oh, yes?" I said, but my mind was sounding the kind of "**Oogah!**" warning they have on a submarine preparing to dive* [Bradley 2009, с.62].

*– Я мав розмову із Дотгером, – повів він далі, і я помітила, що він пильно на мене дивиться, намагаючись оцінити, які почуття приховує вираз мого обличчя. – Он як? – сказала я недбало, проте мій мозок волав: «**Приготуватися!**», подаючи застережні сигнали, як підводний човен під час занурення* [Бредлі 2016, с.67].

Гумор створюється на основі протиставлення вдовоної та справжньої реакції Флавії на слова інспектора Г'ювітта. Вигук "Oogah!" – слово, яке загалом позбавлене будь-якого логічного значення. Згідно з дефініцією, даною тлумачним словником *Urban Dictionary* (*Urban Dict.*), "oogah" – слово, яке виголосила печерна людина, попереджаючи про небезпеку. Перекладачеві було особливо важливо максимально адекватно передати семантичне навантаження цієї лексичної одиниці, так як на ній побудований увесь комічний ефект, і невдалий переклад міг спричинити неприємні наслідки. Проте, фахівчиня успішно впоралася зі своїм завданням, застосувавши спосіб функціональної заміни для перекладу ("Приготуватися!"). Таким чином, гумор епізоду був переданий у повній мірі.

Наступний елемент гумору, виражений ономапопеею, було також вдало перекладено М. Лапенко за допомогою функціональної заміни:

"First-rate flipper work," I'll say loudly enough to be heard above the music. "Arf! Arf! Arf!" [Bradley 2009, с.71].

– *Неперевершена робота лапами, – кажу я достатньо голосно, щоб заглушити звуки музики. – Ляп! Ляп! Ляп!* [Бредлі 2016, с.75].

Семантика лексичної одиниці "arf" передбачає невеликі, невимушені удари по поверхні або плескання. Тому логічним буде обрати еквівалент українською мовою, який позначає ці дії, що й було відображено в перекладі за допомогою прийому функціональної заміни. «Ляп» не є словниковим відповідником "arf", але при цьому виконує ті ж функції, що й лексична одиниця оригіналу. Комічний ефект у перекладі було успішно відтворено.

4) Експлікація (опис).

Головна героїня роману Флавія де Люс захоплюється хімією. Це пояснює насиченість роману термінологією з даної науки. Ось чому перекладачка часто вдається до застосування експлікації окремих слів або словосполучень при перекладі. Наприклад:

*It was my old friend Ammon. Carb., Ammonium Carbonate, or, as I called it when we were alone together in the laboratory, **Sal Volatile**, or sometimes just plain **Sal*** [Bradley 2009, с.73].

*Це був мій старий приятель карбонат амонію. По дружбі в лабораторії я його називала **нюхальною сіллю**, чи просто **сіллю*** [Бредлі 2016, с.78].

Комічний ефект наведеного вище уривку базується на художньому засобі персоніфікації: Флавія одухотворює хімічну речовину – аміак, ставлячись до неї як до доброго знайомого. Зазвичай, терміни написані латиною рідко перекладаються. Але, беручи до уваги високу вірогідність нерозуміння читачем значення терміну, що веде до зниження комічного ефекту, перекладачка застосовує прийом експлікації. У такий спосіб гумор зберігається при перекладі.

5) Калькування.

Даний прийом застосовувався загалом при перекладі топонімів. До таких можна віднести, наприклад, назви вигаданих вулиць у містечку Бішоп-Лейсі. Вони репрезентують собою гумор за допомогою візуального компоненту, створюючи в уяві читача асоціативний образ:

*As I stood outside in **Cow Lane**, it occurred to me that Heaven must be a place where the library is open twenty-four hours a day, seven days a week. I knew that Miss Pickery lived in **Shoe Street**. If I left my bicycle here and took a shortcut through the outbuildings at the back of the library, I'd pass behind the **Thirteen Drakes**, and come out beside her cottage* [Bradley 2009, с.52].

Поки я стирчала в Коров'ячому провулку, мені блиснула думка, що потрапити в рай – це знайти місцинку, де бібліотеку відчинено двадцять чотири години на добу й сім днів на тиждень. За моїми відомостями, міс Пікері жила на Черевичній вулиці. Найслухніше буде залишити велосипед тут і помандрувати повз флігелі за бібліотеку – так я обійду «Тринадцять селезнів» й опинюся просто-таки біля її оселі [Бредлі 2016, с.56].

Традиційно назви місцевостей, вулиць перекладаються за допомогою транскрипції. Але, застосувавши таку перекладацьку техніку, читач, який не володіє знаннями з англійської мови, був би позбавлений уяви про об'єкт, в честь якого було іменоване те чи інше місце. Внаслідок цього, асоціативний компонент, на основі якого базується гумор, не можливо було б прослідкувати. Натомість, застосувавши прийом калькування, перекладачка відкриває перспективу повного розуміння основи створення комічного ефекту. Отже, гумор у перекладі наведеного вище уривку був цілком відтворений.

ЛІТЕРАТУРА

- Бредлі, А. (2016). Солоденьке на денці пирога. Київ, 298 с.
 Райс, К. (1978). Класифікація текстів і методи перекладу. [У:] Питання теорії перекладу в зарубіжній лінгвістиці, вип.1, с. 202–228.
 Attardo, S. (2013). Encyclopedia of humor studies. Texas: Sage Publications, 984 p.
 Bradley, A. (2009). Sweetness at the Bottom of the Pie. London: Delacorte Press, 128 p. Dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.
 Nida, E. A. (2001). Language and Culture: Contexts in Translation. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 125 p.
 Nida, E. A. (1993). Language, culture, and translating. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 208 p.
 Nord, C. (1997). Translation as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester: St Jerome Press, 160 p.
 Raskin, V. (1979). Semantic Mechanisms of Humor. [In:] Proceedings of the Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society, vol.1, p. 325–335.
 Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/>.

REFERENCES

- Attardo, S. (2013). Encyclopedia of humor studies. Texas: Sage Publications, 984 p. h
 Bradley, A. (2016). Sweetness at the Bottom of the Pie. Kyiv, 298 p. (in Ukrainian)
 Bradley, A. (2009). Sweetness at the Bottom of the Pie. London: Delacorte Press, 128 p. Dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.
 Nida, E. A. (2001). Language and Culture: Contexts in Translation. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 125 p.
 Nida, E. A. (1993). Language, culture, and translating. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 208 p.
 Nord, C. (1997). Translation as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester: St Jerome Press, 160 p.
 Raskin, V. (1979). Semantic Mechanisms of Humor. [In:] Proceedings of the Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society, вип.1, p. 325–335.
 Reiss, K. (1978). Text classification and translation methods. [In:] Issues of translation theory in foreign linguistics, vol. 1, p. 202-228. (in Ukrainian)
 Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/>.

*Подано до редакції 29.09.2023 року
 Прийнято до друку 19.10.2023 року*